

ΕΝΤΗΕΤΟ.16

26.3.1934: Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΠΟΙΚΙΩΝ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΦΩΤΙΟΥ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΙ ΣΤΟΥΣ ΕΞΟΡΙΣΤΟΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΣ ΚΙΤΙΟΥ ΚΑΙ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ ΝΑ ΕΠΙΣΤΡΕΨΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΤΗ ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΕΦΕΥΓΑΝ ΠΑΛΙ ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ. Ο ΚΙΤΙΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ ΜΕ ΑΔΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΓΕΝΝΑΡΗ ΤΟΥ **1935**

Ενώ ο πρόξενος της Ελλάδας στην Κύπρο Λουδοβίκος Σκάρμπας κατέβαλλε προσπάθειες, με δική του πρωτοβουλία, όπως υποστήριζε να εξασφαλίσει τις παραιτήσεις των εξορίστων Μητροπολιτών Κιτίου και Κερύνειας και την παραμονή τους στην Ελλάδα ως και την εκλογή στις θέσεις τους εξωκλιματικών από άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες, στην ίδια την Κύπρο ο μοναδικός Επίσκοπος που παρέμενε στο νησί, ο Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος (αλλά και οι δυο εξόριστοι) βρισκόταν υπό έντονη πίεση από το λάο να προχωρήσει στην εκλογή νέου Αρχιεπισκόπου.

Οι δυο εξόριστοι Κιτίου Νικόδημος Μυλωνάς και Κερύνειας Μακάριος κατηγορούσαν ότι με τη στάση τους συντηρούσαν την παράταση της εκκρεμότητας μια και επέμεναν να τους επιτραπεί να ρθουν στην Κύπρο για να μπορέσουν να διεκδικήσουν τον θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα.

Παράλληλα ο Λεόντιος κατηγορείτο ότι ευνοούσε το καθεστώς που υπήρχε και το οποίο του εδινε την ευκαιρία να εκτελεί καθήκοντα Τοποτηρητή, ενώ άρχισε ήδη να έχει βλέψεις για τον Αρχιεπισκοπικό θρόνο, μια και ήταν ο μόνος κύπριος που διέθετε τώρα τα προσόντα.

Ο Λεόντιος κατηγορήθηκε ακόμα ότι μόνος του είχε αναβάλει τις εκλογές για ένα χρόνο.

Ο Λεόντιος απάντησε με δηλώσεις του που δημοσιεύθηκαν στις **17** Μαρτίου και αργότερα στις **27** Απριλίου στον Απίστολο Βαρνάβα, εκφραστικό όργανο της Εκκλησίας της Κύπρου.

Στις δηλώσεις του ο Λεόντιος ανέφερε ότι είχε ενεργήσει σύμφωνα με την απόφαση της Ιεράς Συνόδου της **30** Νοεμβρίου **1933**:

"Επειδή εκ παρερμηνείας δημοσιεύματος τινος επί του ζητήματος της εκλογής ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου εσχηματίσθη εσφαλμένη αντίληψις ότι δήθεν ο σεβ. Τοποτηρητής Παν. Μητροπολίτης Πάφου κ. Λεόντιος εδήλωσεν ότι η χηρεία του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου, κατά τους Ιερούς Κανόνες, δεν δύναται να παραταθή περισσότερο του ενός έτους και εδημοσιεύθη επανειλημμένως ότι δήθεν ο Άγιος Τοποτηρητής ανέβαλε την εκλογήν Αρχιεπισκόπου επί έν έτος εντεύθεν δε δύναται να εξαχθή το άτοπον συμπέρασμα, ότι η πέραν του έτους παράτασις της χηρείας του είναι αντικανονική, εθεωρήθη αναγκαίον, όπως δηλωθώσι τάδε:

Οτι ο σεβ. τοποτηρητής ουδαμώς είτε εν συνομιλία, είτε εν δηλώσει ανεφέρθη ποτέ εις τον χρόνον μέχρι του οποίου δύναται να εκταθή η χηρεία του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου, ούτε εδήλωσεν ότι ανέβαλε την εκλογήν επί ωρισμένον χρονικόν διάστημα. Διότι κατόπιν της ομοφώνου αποφάσεως των αγίων συνοδικών αρχιερέων της εκκλησίας Κύπρου, κατά την απολυθείσαν τη **30η** Νοεμβρίου **1933** εγκύκλιον, η εκλογή Αρχιεπισκόπου ανεβλήθη επ' άοριστον, δι' ους λόγους αναφέρει αύτη ουχί δε επί ωρισμένον χρονικόν διάστημα. Τούτο δε επειδή κατά τους ιερούς Κανόνες υφισταμένης "απαραιτήτου ανάγκης" προς αναβολήν πληρώσεως χηρεύοντος θρόνου ουδαμώς επιβάλλονται χρονικά όρια χηρείας, αυτού ή τοποτηρητείας, αλλά τουναντίον επιτρέπεται κανονικώς η παράτασις αυτών όταν οι λόγοι της "απαραιτήτου ανάγκης" εξακολουθώσιν εισέτι υφιστάμενοι.

Οθεν χωρίς ουδόλως να υπάρχη ώδε οιαδήποτε πρόθεσις δηλώσεως περί του χρόνου καθ' ον θα προκηρυχθή και διεξαχθή η εκλογή, όστις ελπίζεται συν Θεώ σύντομα, εν τούτοις εθεωρήθη επιβεβλημένον πρός πρόληψιν περαιτέρω παρεξηγήσεων, όπως δηλωθή ότι ανακριβώς απεδόθησαν εις την Α.Σ. τον

Τοποτηρητήν δηλώσεις περί χρονικού ορίου χηρείας του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου. Διότι ουδαμώς ούτος διενοήθη να εξέλθη του πνεύματος του γράμματος της ομοφώνου αποφάσεως των Αγίων Συνοδικών περί αναβολής της εκλογής επ' αόριστον".

(Μεταγλώττιση)

"Επειδή από παρερμηνεία δημοσιεύματος για το ζήτημα της εκλογής ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου σχηματίσθηκε λανθασμένη αντίληψη ότι δήθεν ο σεβ. Τοποτηρητής Παν. Μητροπολίτης Πάφου κ. Λεόντιος δήλωσε ότι η χηρεία του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου, κατά τους Ιερούς Κανόνες, δεν μπορεί να παραταθεί περισσότερο από ένα έτος και δημοσιεύθηκε επανειλημμένα ότι δήθεν ο Άγιος Τοποτηρητής ανέβαλε την εκλογή Αρχιεπισκόπου για ένα έτος και από αυτό μπορεί να εξαχθεί το άτοπο συμπέρασμα, ότι η παράταση πέραν του έτους της χηρείας του είναι αντικανονική, θεωρήθηκε αναγκαίο, όπως δηλωθούν τα εξής:

Οτι ο σεβ. τοποτηρητής πουθενά είτε σε συνομιλία, είτε σε δήλωση του δεν αναφέρθηκε ποτέ στο χρόνο μέχρι τον οποίο μπορεί να επεκταθεί η χηρεία του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου, ούτε δήλωσε ότι ανέβαλε την εκλογή σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Διότι ύστερα από την ομόφωνη απόφαση των αγίων συνοδικών αρχιερέων της Εκκλησίας Κύπρου, κατά την απολυθείσαν εγκύκλιο στις **30 Νοεμβρίου 1933**, η εκλογή Αρχιεπισκόπου αναβλήθηκε επ' αόριστο, για τους λόγους αναφέρει αυτή όχι δε σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Τούτο δε επειδή κατά τους ιερούς Κανόνες υφισταμένης "απαραιτήτου ανάγκης" προς αναβολή πλήρωσης χηρεύοντος θρόνου πουθενά δεν επιβάλλονται χρονικά όρια χηρείας του, ή τοποτηρητείας, αλλά τουναντίον επιτρέπεται κανονικά η παράταση τους όταν οι λόγοι της "απαραιτήτου ανάγκης" εξακολουθούν ακόμη να υφίστανται.

Γι' αυτό χωρίς να υπάρχει εδώ οποιαδήποτε πρόθεση δήλωσης περί του χρόνου κατά τον οποίον θα προκηρυχθή και διεξαχθή η εκλογή, ο οποίος ελπίζεται με τη βοήθεια του Θεού σύντομα, εν τούτοις θεωρήθηκε επιβεβλημένο προς πρόληψη περαιτέρω παρεξηγήσεων, όπως δηλωθεί ότι ανακριβώς αποδόθηκαν στην Α.Σ. τον Τοποτηρητή δηλώσεις για χρονικό όριο χηρείας του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου. Διότι πουθενά αυτός διανοήθηκε να βγει από το πνεύμα του γράμματος της ομόφωνης απόφασης των Αγίων Συνοδικών για αναβολή της εκλογής επ' αόριστο".

Αλλά δεν ήταν μόνο αυτές οι ενέργειες εναντίον του Τοποτηρητή. Ορισμένοι είχαν αρχίσει περιοδείες στην Καρπασία και αλλού για συλλογή υπογραφών με στόχο την υποβολή αιτήματος στην Κυβέρνηση να επιλύσει το αρχιεπισκοπικό πρόβλημα.

Ο Λεόντιος αναγκάστηκε να εκδόσει δυο εγκυκλίους στο λαό και τον καλούσε να μη παραπλανάται. Ανέφερε στη δεύτερη που είχε εκδοθεί στις **28 Μαρτίου, 1934:**

"Περιήλθεν εις γνώσιν ημών, ότι ουχί μόνον εν τω διασμερίσματι Καρπασίας, αλλά και εν παλλοίς διαμερίματι της Θεοσώστου ημών νήσου, πρόσωπα τινά περιεχόμενα τας κοινότητας επιχειρούσι την συλλογήν υπογραφών μουχταρών και αζάδων εν αναφορά προς την Κυβέρνησιν προς άμεσον λύσιν του Αρχιεπισκοπικού και εκκλησιαστικού ζητήματος Κύπρου, επί παραγνώρισει των Ιερών Κανόνων της Ορθοδόξου Εκκλησίας και του Καταστατικού Χάρτου και εν παροράσει του γεγονότος ότι υπό τιοιούτας συνθήκας είναι αδύνατον να εξασφαλισθή ελευθέρα και ανεπηρέαστως κανονική εκλογή Αρχιεπισκόπου και οποιαδήποτε εν γένει κανονική διευθέτησις των παρ' ημίν εκκλησιαστικών πραγμάτων.

Οθεν και πάλιν εντεύθεν λαμβάνοντες την αφορμή και ταυτοχρόνως θέλοντες ίνα παρεμποδίσωμεν την επανάληψιν εν τω μέλλοντι παρομοίων αξιοκρατακρίτων ενεργειών και προφυλάξωμεν τον τειερόν κλήρον και τον ευσεβή ελληνικόν λαόν από του

να εμπίπτη εις ομοίας παγίδας, προαγόμεθα ίνα διακηρύξωμεν διά την της εγκυκλίου ημών ταύτης ότα εν λόγω προσωπα, τα περιάγοντα τοιαύτας αναφοράς, ουδόλως διερμηνεύουσι την γνώμην των αγίων Συνοδικών Μελών της αυτοκεφάλου ημών Εκκλησίας, ούτε αντιπροσωπεύουσι το υγιές φρόνημα του ευσεβούς κυπριακού λαού, όστις αείποτε και μάλιστα εν κρίσίμοις περιστάσεσιν όπως η παρούσα επέδειξε πειθαρχίαν προς την Εκκλησίαν αυτού και εμπιστοσύνη προς τους θεία χάριτι τεταγμένους εκκλησιαστικούς αρχηγούς αυτού.

Λοιπόν τέκνα εν Κυρίω αγαπητά," στήκετε και κρατείτε τας παραδόσεις" της αγίας ημών Εκκλησίας και μη παρέχετε ευκόλως πίστιν εις τους λόγους οιουδήποτε υπό παρόμοιον πνεύμα υστεροβουλίας εμφανιζομένου και επιχειρούντος να διελεάση δι' υπόσχεσιν και παγιδεύση υμάς.

Συνιστώμεν επί τούτοις προς πάντας πρόθυμον και αυστηράν πειθαρχίαν εις την αγίαν και ιεράν ημών Σύνοδον ήτις πατρικώς και ειλικρινώς μεριμνά περί της λύσεως των εν λόγω ζωτικωτάτων διά την Εκκλησίαν ημών και την όλην Νήσον ζητημάτων και μόνη αύτη δύναται ίνα υποδεικνύει μετά του προσήκοντος κύρους όσα υπό των θείων και ιερών εκκλησιαστικών κανόνων επιβάλλονται, προς αβλαβή και ασφαλή διεξοδον εκ των κυκλουσών την ταλαιπωρουμένην εκκλησίαν ημών δυσχερειών και όσα εξυπηρετούσι το αληθές κλήρου τε και λαού συμφέρον".

Ενώ στην Κύπρο ο σάλος εντεινόταν οι μεσολαβητές και ιδιαίτερα ο Οικουμενικός Πατριάρχης είχε καταφέρει να έλθει σε κάποια επαφή με τον Υπουργό Αποικιών Σερ Φίλιπ Κάνλιφ, Λίστερ με διάβημα του Αρχιεπισκόπου Κανταβρυγίας που είχε κινητοποιηθεί έπειτα από παραίνεση του.

Οι προσπάθειες γύρω από το θέμα των εξορίστων κυπρίων μητροπολιτών ήταν διάφορες και οι περιστάσεις υπαλλακτικές: Να επιτραπεί στους εξορίστους να επιστρέψουν μόνο για την εκλογή Αρχιεπισκόπου, ο Οικουμενικός Πατριάρχης αναλάμβανε την ευθύνη ότα οι εξόριστοι δεν θα

αναμιγνύονταν πλέον στην πολιτική κατάσταση του τόπου.

Ο Λίστερ απέρριψε η παράκληση του Οικουμενικού Πατριάρχη Φωτίου και τόνισε ότι η απόφαση της Κυβέρνησης του ήταν οριστική και αμετάκλητη.

Ο Υπουργός Αποικιών έσπευσε να ενημερώσει μάλιστα για την αμετάκλητη απόφασή του και τον Κυβερνήτη Πάλμερ με δικά του τηλεγραφήματα στις **26 Μαρτίου, 1934** (Ανάτυπον Τηλλυρίδη σελ **511**):

"Αγαπητέ Πάλμερ,

Είχα μακράν συνομιλία με τον Αρχιεπίσκοπο Κανταβρυγίας σήμερα το πρωί. Είναι εντελώς έτοιμος να δεχθεί την απόφαση μου ότι σε καμιά περίπτωση δεν θα επιτραπεί στους Επισκόπους να επιστρέψουν στην Κύπρο. Θα πληροφορήσει όλους τους ενδιαφερομένους Μητροπολίτες, ότι αυτό αποτελεί τελική και αμετάκλητη απόφαση.

Προχώρησε (ο Κανταβρυγίας) και προέβη σε βοηθητική εισήγηση ότι θα πρέπει τώρα να τους συμβουλευσει ότι η σοφή πορεία είναι να βρεθούν υπαλλακτικές θέσεις για τους Επισκόπους. Αυτή μόνη της είναι πολύ βοηθητική εισήγηση και συμπίπτει με την πληροφορία που είχαν από άλλες πηγές ότι μια και η Ορθόδοξος Εκκλησία γνωρίζει ότι δεν υπάρχει ελπίδα για τους Επισκόπους να επανεγκατασταθούν στις θέσεις τους δυνατό να βρουν υπαλλακτικές θέσεις γι' αυτούς (...) Είσαι ελεύθερος να γνωρίσεις αυτό σαν την τελική μου απόφαση, όποτε το θεωρήσεις αναγκαίο".

Την πληροφορία δημοσίευσε ένα σχεδόν μήνα αργότερα το περιοδικό "Πάνταινος" του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στις **19 Απριλίου 1934**:

"Εις γενόμενον υπό της Αυτού Χάριτος του Αρχιεπισκόπου Κανταουρίας κατά παράκλησιν της Α. Θ. Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου νεώτερον διάβημα προς τον Υπουργόν των Αποικιών περί των εξορίστων Μητροπολιτών Κιτίου και Κυρηναίας εν σχέσει προς την εκλογήν Αρχιεπισκόπου Κύπρου, εδόθη κατηγορηματική η απάντησις ότι η απόφασις της

Κυβερνήσεως όπως μηδαμώς επιτραπή εις τους επισκόπους Κιτίου και Κηρυνείας να επιστρέψωσιν, έστω και διά τον αποκλειστικόν σκοπόν της εκλογής, είναι οριστική και δεν δύναται να αναθεωρηθή. Εν τη ανακοινώσει της απαντήσεως ταύτης προς τον Οικουμενικόν προσέθηκεν η Α.Χ. ότι δεν δύναται πλέον να συνεχίση τας ενεργείας αυτού επί του ζητήματος επαφίεται δε εις τας Ορθοδόξους Εκκλησίας για εξεύρεσιν άλλην λύσιν αυτού".

Ο Μητροπολίτης Κιτίου Νικόδημος Μυλωνάς κατευθύνθηκε στα Ιεροσόλυμα και ο Μητροπολίτης Λεόντιος, έσπευσε να πληροφορηθεί από τον Κυβερνήτη Πάλμερ κατά πόσον δεν θα τύγχανε της ίδιας μεταχειρίσεως, όπως συνέβη με τον πολιτευτή Ν.Κλ. Λανίτη, (στον οποίο είχε απαγορευθεί να επιστρέψει στη νήσο, παρόλον ότι αναχώρησε νόμιμα από την Κύπρο) αν αναχωρούσε και ο ίδιος στα Ιεροσόλυμα και αργότερα στην Αθήνα για επαφές με τους Μητροπολίτες Μακάριο και Νικοδημο Μυλωνά.

Ο Λεόντιος ζήτησε τις διευκρινίσεις μέσω του γνωστού του δικηγόρου Π. Παυλίδη. Ο Πάλμερ ενημέρωσε για τις αποφάσεις του τον Υπουργό Αποικιών (Ανάτυπον Τηλλυρίδη σε 526).

"Ο τοποτηρητής πρότεινε σήμερα διά του Πωλ. Παυλίδη ότι θα μεταβεί στην Παλαιστίνη και την Αθήνα για διαβουλεύσεις με τον Κιτίου και τον Κερύνειας, δεδομένου ότι η Κυβέρνηση θα του επιτρέψει να επιστρέψει και να αναλάβει, ότι δεν θα κάμει τίποτε εναντίον της Εκκλησίας κατά την απουσία του, ενώ ο ίδιος θα αναλάβει να μη επιτρέψει όπως το όνομά του υποβληθεί σαν υποψηφίου για τον Αρχιεπισκοπικό θρόνο.

Μετά που συμβουλευτήκα τους συμβούλους μου είπα ότι δεν επιθυμώ να δεχθώ οποιοδήποτε όρο ή υπόθεση, αλλά εάν ο Τοποτηρητής εκλέξει να μεταβεί στην Παλαιστίνη και την Ελλάδα, είναι ελεύθερος να το πράξει και η επιστροφή του θα εξαρτηθεί, όπως συνέβαινε συνήθως στο αν θα αποφύγει αντικυβερνητικές ενέργειες κατά την απουσία του.

Στο μεταξύ ο Κιτίου εγκαταστάθηκε στα

Ιεροσόλυμα με άδεια παραμονής μέχρι το Γεννάρι του **1935** γιατί οι αιγυπτιακές αρχές δεν του επέτρεψαν να μεταβεί στην Αλεξάνδρεια.

Η ενέργεια των αιγυπτιακών αρχών δεν ήταν άσχετη με επέμβαση του Πάλμερ του οποίου το μακρύ χέρι έφθανε μέχρις εκεί. Ο Πάλμερ είχε γράψει σύμφωνα με τον Αγγλο αντιπρόσωπο στην Αλεξάνδρεια Σερ Μ. Λάμπσον να παρακολουθούνται οι κινήσεις του Επισκόπου στην Αίγυπτο από τις αιγυπτιακές αρχές ασφαλείας.

"Σε ένα έγγραφο του Φόρειν Οφφισ (Τμήμα αιγυπτιακών Υποθέσεων) που παραθέτει ο Τηλλυρίδης στο Ανάτυπο του υπάρχει η εξής αναφορά από την Αίγυπτο:

"Στο τέλος του περασμένου χρόνου είχαμε προειδοποιηθεί ότι ο Επίσκοπος δυνατόν να ήθελε να επισκεφθεί την Αίγυπτον σαν το πλέον βολικό μέρος από όπου θα μπορούσε να παρακολουθεί τις εξελίξεις που εγείρονται έπειτα από το θάνατο του Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου. Ζητήθηκε από το Γενικό Διευθυντή του ευρωπαϊκού τμήματος να τον παρακολουθεί εάν ήρχετο, αλλά οι αιγυπτιακές αρχές προτίμησαν να του αρνηθούν εντελώς.

Ως εκ τούτου ο Επίσκοπος όταν έφθασε στα σύνορα επεστράφη πίσω στην Παλαιστίνη και ο γενικός διευθυντής του ευρωπαϊκού τμήματος λέγει ότι έκτοτε απεπάθη ανεπιτυχώς στον αιγύπτιο πρόξενο στην Ιεροσολυλήμ για την εξασφάλιση βίζας. Από την ίδια πηγή έχουμε πληροφορηθεί ότι η άδεια παραμονής του Επισκόπου στην Παλαιστίνη έχει ανανεωθεί μέχρι τον προσεχή Γεννάρι".